

Instagram: stela_knjige
Facebook: stela
www.stelaknjige.rs

Snežana Veljković
U potrazi za Gledis

Copyright © 2019 by Snežana Veljković. All rights reserved.
Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2023

ZA IZDAVAČA
Marko Sabovljević

UREDNIK
Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA
Milica Rakić

DIZAJN KORICA
Predrag Marković

SLOG I PRELOM
Studio Znak

ŠTAMPA
Alpha print, Zemun

TIRAŽ
1.000

IZDAVAČ
Publik praktikum, imprint Stela
Dobrovoljačka 10/I, Zemun
office@publikpraktikum.rs
011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA
2023

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN 978-86-6152-053-2
COBISS.SR-ID 109178889

SNEŽANA VELJKOVIĆ

U POTRAZI ZA GLEDIS

Stela

*U spomen hrabrim Šotkinjama, koje su došle 1914.
da zacele rane Srbiji*

SAVRŠENA SOBA

Živim u Beogradu, početak je leta 1998. Imam četrdeset šest godina. Zrela, iskusna, govore za lepe, uspešne i obrazovane žene koje su sticajem životnih prilika (a i uz sopstvenu pomoć) ostale same. I usamljene i same. Po klasičnim merilima sredovečna žena.

Imam mnogo slobodnog vremena. Razmišljam. Naročito noću, kad ne mogu da spavam. Zato sam sela da zabeležim misli koje mi se vrzmaju po glavi, pitanja na koja nemam odgovore. U gimnaziji sam naučila da sve izgleda mnogo jasnije (i jednostavnije) kad se stavi na papir. Profesorka sociologije nam je na prvom času rekla (kasnije mnogo puta ponovila) da iz mnoštva misli koje nam se svakodnevno kovitlaju po glavi treba izdvojiti jednu-dve, usredsrediti se na njih, dobro razmisliti i zapisati ih. Veoma brzo sam je poslušala. Prve misli zapisivala sam na poslednjoj strani školske sveske iz sociologije.

Sada pišem na kompjuteru. Već petnaestak godina, od dana kada su mladi lekari, specijalizanti, pokušali da me zadive kucanjem i štampanjem izveštaja na kompjuteru. Tada sam organizovala letnju obuku za sve lekare i studente. Ja sam uzimala privatne časove, pre svih njih. Prva sam pisaću mašinu na svom radnom stolu u bolnici zamenila kompjuterom.

Prvu pisaću mašinu dobila sam kao poklon kad sam završila gimnaziju, 1970. Mala *oliveti*, portabl, u svetlosmedoj kožnoj kutiji. Stavljala sam je na kuhinjski sto, s kutijama papira i indiga i fasciklama ispisanih stranica – i svima smetala. Onda na niski stočić koji je stajao u dnevnoj sobi između velikih fotelja i troseda presvučenih plišem boje starog zlata. I opet svima smetala.

Danima sam obilazila neveliki trosobni stan u kome smo živeli na Neimararu tražeći mesto za svoju malu *oliveti*. Nekoliko dana sam sedela na kuhinjskoj lođi, koja je gledala u dvorište između zgrada. Na jednu hoklicu iz kuhinje stavila sam mašinu, na drugu kutije s papirom. Nikome nisam smetala, mogla sam na miru da kucam, sve dok nije dunuo vetar. Neke listove sam morala da skupljam po ulici.

Početak tog leta moja majka je rešila da okreći stan, da pretrese kućne stvari, kako je govorila. Tada se iz ostave pojavio omanji starinski писаći sto, koji je, koliko se sećam, uvek bio prekriven mušemom i na kome je ona ređala tegle sa slatkim i turšijom. Dok je planirala da izbacila sto i zameni ga policama, ja sam mu pronašla mesto. U predsoblju, u udubljenju levo od ulaznih vrata, ispod prozora koji je gledao na terasu i unutrašnje dvorište. Savršeno se uklopio. Pisaći sto je imao veliku srednju fioku, u koju sam stavila sve papire i kutije sa indigom, i po četiri fioke sa strane. Bio je čvrst i stabilan, s prašnjavom rezbarijom na uglovima, oštećenog furnira, razvaljenih bravica. Obrisala sam ga, čak i namazala nekom pastom za nameštaj, pa je na pojedinim mestima zasijao.

Iz ostave se pojavilo i jedno starinsko četvrtasto ogledalo, šlifovano, sa raskošno izrezbarenim i pomalo oštećenim drvenim ramom. Premeštali su ga iz sobe u sobu i najzad sam mu našla mesto. Pisaći sto sa malom *oliveti* mašinom sam premestila, stavila ga uz bočni zid desno od prozora, tik iznad njega okačila sam ogledalo, a iza uglavila jednu trpezarijsku stolicu.

Odjednom sam našla svoj kutak u stanu. Nije bio veći od dva kvadratna metra, iza leđa su mi bila ulazna vrata, koja bi me zaklonila kad su se otvarala, desno od stola vrata kuhinje, takođe su me zaklanjala, a levo veliki prozor koji je gledao u dvorište obraslo bršljanom, između zgrada obasjano popodnevnom suncem koje hita ka zapadu.

Kad sam sve namestila, sela sam i otkucala:

Beograd, jul 1970. Jedna sam od najboljih učenica Treće beogradske gimnazije. Upisala sam Medicinski fakultet. Vasil i ja

planiramo da ceo život provedemo zajedno. I da obiđemo (vidimo!) ceo svet.

Kad god bih sela za sto, iz ogledala me je gledalo moje sopstveno lice. S vremenom, naučila sam da pratim položaj tela, ramena i ruku, položaj glave, grimase na licu, i da ih ispravljam, usavršavam. Uvek sam bila zadovoljna svojim izgledom.

Šest godina kasnije sam diplomirala (najbolja u generaciji, treba li reći), godinu dana stažirala, zaposlila se i udala. Pisaći sto i ogledalo tada sam dala jednom restauratoru starog nameštaja, koji ih je sređivao nekoliko nedelja i doneo ih u novom sjaju. Pokazao mi je poledinu ogledala s izbledelim natpisom (1924, M. G. T.), koji mi ništa nije značio.

Preselila sam se u veliki stan koji su nam ustupili roditelji moga muža i dobila lepu radnu sobu. Odmah sam ubacila pisaći sto i ogledalo, premeštala ih dok im nisam našla mesto tako da je svetlo na njih i dalje padalo kroz veliki prozor s leve strane. Kupila sam novu, električnu pisaću mašinu. Zapisala sam jedne večeri:

Beograd, oktobar, 1977. Vasil i ja imamo sve uslove da budemo srećni i uspešni. Volimo se, što je najvažnije. Sve okolnosti nam idu naruku. Pametni smo, ambiciozni, slažemo se i dopunjujemo. Dovoljni smo jedno drugom. Mislim da smo izvanredno skladan par.

Nekoliko nedelja kasnije, onaj restaurator je doneo veliku, starinsku, delom zastakljenu policu za knjige, objašnjavajući da ju je za mene naručio gospodin ambasador, otac moga muža. Na moj zahtev, tražio je i kasnije doneo jednu tamnozelenu beržeru i dve prekrasne starinske lampe. Bila je to savršena soba. I ja sam se tu divno osećala. Svi su mi zavideli na njoj. Električnu pisaću mašinu zamenila sam kompjuterom i štampačem. Tu sam spremala specijalistički ispit, pisala stručne radove, magisterijum i doktorat. Bila sam srećna u toj sobi. Uz sve nesreće koje su me zadesile, provela sam u njoj srećnu dvadeset jednu godinu. Sve do ovog leta. Tada sam zapisala:

Beograd, jul 1998. Vasil i ja nismo više zajedno. Svako je otišao na svoju stranu. U stvari, on je ostao u našem stanu, a ja sam se vratila kod Olike i Daneta. Suviše sam ogorčena da bih sada mogla racionalno da odgovorim na pitanje – zašto?

I

RASPAD BRAKA

Nevenina pitanja

„Deco, deco, pitajte dok imate koga da pitate”, govorila je stara bolničarka nama, mladim lekarima, nekada davno kad sam se zaposlila, setila se Nevena jednog subotnjeg jutra dok se tuširala u malom kupatilu roditeljskog stana.

Zaključila je, ko zna koji put, da joj iz života s Vasilom najviše nedostaje veliko, svetlo, skoro raskošno kupatilo. (Donosili smo pločice iz Italije, diplomatskim kanalima, i njihova boja nam je danima bila nešto najvažnije na svetu. O, bože! Kakvim glupostima sam se bavila!, govorila je sebi u ogledalu.)

Ko sam ja?, pitala se. Otišla sam iz ovog stana puna planova, vratila se kao ispražnjena vreća.

Na poslu su joj tražili (ko zna zašto) da napiše svoj najnoviji CV, kako su zvali Curriculum vitae. Pogledala je prethodni, napisan pre tri godine, na dve nepune strane.

Ako odbacim školovanje, poslovnu karijeru i stručno napredovanje, ostaju samo dve rečenice. Prva: Rođena u Beogradu. Poslednja: Živi u Beogradu, udata, nema dece. Između toga smešteno je četrdeset šest godina života. Sad je nestala i ona reč – udata. Treba li napisati ostavljena? napuštena? izigrana? prevarena? Ili onu divnu srpsku reč – raspuštenica?!

Jasno je osećala kako joj se u duši nakuplja jed i kao paukova mreža širi se grudima.

U ostavi, na najvišoj polici, našla je svoju staru pisaću mašinu, malu oliveti, očistila je i podmazala pa, držeći je na krilu, otkucala na jednom listu, s jedne strane: Moj život, a s druge: Moja porodica.

Sedela je i kucala, ispunila jednu stranu, pa drugu i, kad je videla da je vrtela jedne te iste rečenice ukrug, zgužvala je list, bacila ga i zatvorila mašinu.

Mislila sam da sve znam. Svaku godinu. Svaki događaj. Svaku sreću i nesreću. A sada moram da tražim kalendare i beleške da se setim kad se šta zbilo. „Pitajte dok imate koga da pitate”, neko mi je rekao. Ja imam samo oca i majku, osamdesetogodišnjake. Treba njih da pitam, dok ih još imam.

PONOVO KOD RODITELJA

početak leta 1998.

Nevena je sedela naspram sofe na kojoj je Vasil zadremao, pa zaspa. Od cele njegove malo konfuzne priče zapamtila je dve reči: odgovornost (prema nerođenom detetu) i zatiranje (porodice). Savršeno dobro ga je razumela, kao i uvek uostalom. Nasula mu je još jednu čašu pića koju je on iskapio, a kad je zadremao, pomogla mu da se ispruži na sofi, izula mu cipele i pokrila ga ćebetom.

Sedela je dugo piljeći u njega, prazne glave i osušenog grla. Kad je primetila praznu čašu na podu, nasula je piće i naglo ga naiskap popila. Zaboleo ju je želudac, sevnulo joj je u glavi. Otišla je do kupatila, ispovraćala se, tada još uvek prazne glave, uzela putnu torbu, nasumice u nju ubacila nešto odeće iz ormara, kozmetiku iz kupatila, pozvala taksi i izašla iz stana ne zatvorivši vrata za sobom.

Taksista ju je odvezao na Neimar, u roditeljski stan. Dugo je zvonila pred vratima zgrade, koja su se potom lagano otvorila. Otac odeven u urednu pidžamu i majka uvijena u starinsku kućnu haljinu gledali su je bez reči (držeći se za ruke, primetila je).

– Mogu li da uđem? – pitala je gurajući torbu ispred sebe.

– Naravno – odgovorili su istovremeno, prigušenim glasom.

Popela se uz stepenice do drugog sprata, ušla kroz otvorena vrata u stan, prošla kroz predsoblje i ušla u sobu u kojoj je živela sa sestrom sve do udaje. Bacila je torbu na jedan krevet, mantil preko nje i sručila se na drugi. Na vratima sobe stajali su otac i majka, osamdesetogodišnjaci, uplašeni i znatiželjni.

– Napustila sam Vasila – konačno je rekla. – Ne možemo više zajedno.

– Znači, svi ste živi i zdravi – rekao joj je otac sa olakšanjem.

– Baš si me uplašila, dušo moja – nasmešeno joj je rekla majka i pomilovala je po glavi.

Oboje su otišli u kuhinju da skuvaju čaj, kamilicu ili nanu, sa medom, znala je. Gledali su je bez reči dok nije popila topao napitak i onda je sklopila oči praveći se da je zadremala, da bi je ostavili samu. Ipak je veoma brzo zaspala.

Probudila se u zoru bistre glave, gledajući u prozor u kome je godinama sa sestrom posmatrala smenu godišnjih doba. Razgovarale su mnogo, naročito ujutru, izgovarajući naglas svoje maštovite planove za budućnost, a uveče čitale knjige i sanjarile. Pogledala je na sestrin krevet i kad je videla svoju neraspakovanu putnu torbu – setila se svega.

Osećala se kao da je noćas umrla, a jutros još nije oživela.

Tako se osećala i kada su dobili vest da joj je sestra Kalina poginula.

Tada je imala snage da misli na oca i majku, na njihov užas i bol, na njihovu odluku da nikom ne pokažu suze (*Stari smo mi borci, još od '41*). A kad su posle sahrane došli kući s trogodišnjim Draganom i sa igračkama i odećom i stavili ga na onaj sestrin krevet – pobegla je u mali park u blizini, na svoju klupu u žbunju, i stavila ruku na usta da se ne čuje kako rida i jeca. Vasil ju je brzo našao, grlio, tešio, obećavao da će je čuvati i paziti ceo život.

Otac i majka su posle četrdeset dana preuredili sobu, sklonili jedan krevet, ormar zamenili policom za igračke, okrećili zidove u plavo i ukrasili likovima iz Diznijevih dečjih filmova. Kako je Dragan rastao, tako se menjala i dekoracija u sobi. Kad je napunio dvadeset godina, zidovi su bili izlepljeni posterima trkačkih automobila, police pune sportskih modela, a on je napustio studije mašinstva i otišao da živi i studira kod oca u Nemačkoj. Tada su ponovo prekrećili sobu, vratili ormar i krevet i namestili je onako kako je bila godinama ranije, kad su u njoj živele njihove dve kćerke.

Dva kreveta čije je uzglavlje gledalo u prozor između, na suprotnom zidu (onaj u kome su se menjala godišnja doba, bez zavese), dva ormara, svaki sa po jedne strane vrata, i između njih po jedan

ormarić sa fiokama i policama za knjige. Sve od svetlog drveta, lagano, neupadljivo. Majka je krevete ukrašavala raznobojnim dekorativnim prekrivačima, s mnogo jastučića kojima su se gađale i valjale po podu. Na zidove su kačile i lepile šta god im je palo na um, a kad su otišle od kuće, udale se, majka je na zidove stavila njihove školske crteže i akvarele lepih boja koje je skupljala dok su pohađale gimnaziju. Sklonila ih je kad je dovela unuka Dragana, a po njegovom odlasku opet je okrećila sobu i vratila crteže svojih devojčica.

Nevena je gledala svoje akvarele (Kalina je bila bolja u crtanju, oštri potezi, precizni detalji), pokušavajući da se seti kad je koji bojila. Mirno je zaključila da je to davno, bezbrižno i obećavajuće gimnazijsko vreme davno nestalo. Mnogo je vode od tada proteklo Dunavom i Savom (volela je taj slikoviti izraz profesora istorije). Te vode su joj odnele dvoje nerođene dece, obolelu dojku, sestru, tugaljivo je razmišljala, i Vasila. Ne Vasila, on je sam odlučio da ode.

SUTRADAN

početak leta 1998.

Probudila se sutradan kasno posle podne, odmorna i ravnodušna. Na noćnom stočiću stajala je prazna šolja čaja. Nevena je pokušala da se seti koliko je čaja popila (dosta, zaključila je) budeći se povremeno iz sna. Mora da joj je majka u čaj sipala neke biljne kapi za spavanje. Za sve je Olika imala lekovite kapi i one su, uverila se Nevena nekoliko puta ranije, zbilja delovale.

Ustala je i pošla u kupatilo. Iz dnevne sobe čula je glasan razgovor, prepoznala duboki glas Vasilovog oca (*Zar je on u Beogradu?*, pomislila je). Nije želela da ga vidi.

Pustila je vodu u kadu i gledala se u ogledalu. Mada joj je lik postajao zamagljen, začudila se kako se na njemu ništa nije promenilo. Život joj se raspao, bukvalno raspao, a njeno lice i telo ostali su nepromenjeni. Gledala je u svoju gustu, ravnu, do ramena podsečenu kosu boje zrelog žita (tu boju zrelog žita, nekad svetliju, nekad tamniju, pažljivo je održavao frizer), krupne, modre, mramoraste oči, asimetrično lice, istaknute jagodice i zašiljenu, malo isturenu bradu. Skinula je grudnjak, u čijoj se jednoj korpi nalazila proteza dojke, skupa, silikonska, veličine 85c. Rukom je prešla preko desne polovine grudi, na kojoj se pružao, ukoso, izreckan beličast ožiljak. Osećala je dodir ruke na koži, mada dojku više nije imala. Rukama je obuhvatila levu, još uvek čvrstu i lepu, s tamnom bradavicom. *Grudi je Vasil na meni najviše voleo*, pomislila je tužno. *Sve dok jedna nije uklonjena operacijom*. Tada je tiho zaplakala.

Isplakala se u kadi, tuširala naizmenično hladnom i toplom vodom dok je bilo tople, pažljivo osušila kosu, još pažljivije se našminkala,

obukla, pa otišla u kuhinju, gde su je otac i majka čekali za stolom postavljenim za večeru. Sačekali su je sa osmehom, nešto ljubazno govorili, a ona je shvatila da su joj rekli da je najvažnije da se naspavalava, odmorila i našminkala.

Tada se i ona nasmejala. Šminkala se od gimnazijskih dana, kad je shvatila da su oči najlepše na njoj, neobično plave, mramoraste, nekad svetlije, nekad tamnije, zavisno od odeće koju ima na sebi, i da su još lepše i upadljivije kad ih lepo našminka. Tada se nije videlo njeno asimetrično lice, ni zašiljena i isturena brada. Bila je sigurna da je sem majke niko nikad nije video nenašminkanu. Čak i dok je ležala u bolnici, najpre bi se našminkala, ogrnula plavo-zelenim šalom, pa onda dozvolila poseti da uđe u sobu. Tog popodneva shvatila je u kupatilu da su joj našminkane oči i uvek savršeno očešljana kosa bile maska i štit prema spoljašnjem svetu.

Majka je spremila njeno omiljeno jelo, piletinu pohovanu sa kačkavaljem i veliku činiju grčke salate. Otac je nalio crno vino u tri kupaste kristalne čaše, koje su, kako su govorili, dobili od Slovenke za venčanje, 1945.

– Dušo, važno je da si ti sada sa nama. – Kucnuli su se i popili po gutljaj vina.

Nevena je gledala svoje roditelje, koji su već šezdeset godina zajedno. Od 1941, kada je mlada i neiskusna dobrovoljna bolničarka Olivera dobila zadatak da se brine o ranjenom partizanu Ličaninu, koji je došao u Srbiju da ratuje protiv Nemaca. Bila je sigurna da od tada ni jedan jedini dan nisu proveli razdvojeni.

Verovala je da će i Vasil i ona proživeti ceo vek zajedno. Kao njeni roditelji, kao njegovi roditelji. Izdržali su ukupno dvadeset devet godina, ako se računa od dana kad su počeli da se zabavljaju (maja 1969, na školskoj ekskurziji u Novom Sadu), ili dvadeset jednu, od dana venčanja. Ni oni nisu bili nijedan dan razdvojeni, ako se izuzmu njeni boravci u bolnici zbog dve neuspešne trudnoće i operacije dojke. Pa i tada je svake večeri on dolazio kod nje, donosio cveće, čokoladne bombone, zabavljao je, pričao joj viceve da je nasmeje. A sad je otišao zbog obaveze prema nerođenom detetu.

– Devojčice moja – rekao joj je otac tokom večere – javio sam u bolnicu da si bolesna. Uzmi bolovanje, ili nekoliko dana odmora.

– Naravno, srediću to ovih dana. Samo malo da se naviknem... na nove okolnosti. I na novu, staru-novu adresu.

– Još nešto, Vasilov otac je doneo dva kofera s tvojim stvarima. Kaži šta još treba, možda kasnije zimska garderoba... I šta još želiš, doneće ili će poslati.

Nevena je sedela, prelazila prstom po rubu čaše i najzad progovorila: – Ništa meni od njih ne treba. – Nije mogla da sakrije gorčinu u glasu. Savladala je suze koje su joj ovlažile oči. Nastala je neprijatna tišina. Najzad je Nevena ponovo progovorila:

– Želela bih da mi vrate... da mi donesu... moj pisaći sto i ogledalo.

– Naravno, dušo moja – vedro joj je odgovorila majka. – Njegovo mesto je još uvek tamo, u predsoblju, kod prozora. Tamo je ona stolica koju si ti koristila i jedna saksija, fikus neki, odmah ćemo ga premestiti.

POČETAK NOVOG ŽIVOTA

leto 1998.

Nevena se u ponedjeljak vratila na posao. Otišla je ranije nego obično, sela za pisači sto i pogledala kalendar sa obavezama. Okrenula je list unazad, spisak obaveza pretprošle nedelje (već ih je obavila) i nije videla provaliju koja ih je u međuvremenu razdvojila.

Obukla je belu lekarsku uniformu, oko vrata stavila jednu od nekoliko modrozelenih marama koje je imala i na poslu i kod kuće. Videla je kako su joj mramoraste oči još više potamnele, malo je popravila šminku i ušla u salu za sastanke.

Bila je šef Centra za anesteziju od njegovog osnivanja, već pet godina svakog ponedjeljka držala je zajednički sastanak s hirurzima i načelnicima odeljenja. Dogovarali su se, pravili operativne planove, komentarisali političke odluke i prepričavali zakulisne pikanterije iz bolničkog kruga.

Glavna sestra je već čekala, dolazili su lekari, neko je upitao Nevenu kako je, a neko ju je ovlaš, u prolazu poljubio u obraz u znak pozdrava.

– Pre nego što pređemo na današnji dnevni red, želela bih da vam nešto kažem. Ja sam se... – trudila se da govori mirno, odlučno, da nadglasa žamor – ... ja sam se razvela prošle nedelje. U stvari, još se nisam razvela, ali napustila sam... – zadrhtao joj je glas. – Napustila sam muža.

Nastala je mukla tišina.

– Molim vas – nastavila je pribrano – da me ništa ne pitate i da mi ne prenosite nikakve poruke ili telefonske pozive, mada mislim da ih neće ni biti.

Prebrodila je najteže. Obznanila je svoj poraz najpre roditeljima, sada kolegama. Svi su oni znali Vasila. Gledala ih je pažljivo, oni nju zbunjeno i ljubopitljivo. Počela je da vrti venčani prsten, uvek je to radila kad je bila nesigurna. *Moraću da ga skinem*, pomislila je.

– Nevena! Pa je li moguće?! Konačno mi pružaš šansu! – razgalamio se Bogdan, hirurrg ortoped, sa začelja stola. – Obožavam te od prvog dana studija, a ti me ignorišeš. Tri puta sam se ženio čekajući tebe, dva puta razvodio, sada moram i treći put.

– Sačekaj da ti se žena porodi, pa se onda razvodi. – Hirurrg do njega ga je pljesnuo po ramenu. – Čekaće te Nevena. Ona sve radi na duge staze. A sad da se krene na posao...

Na kraju, taj ponedjeljak je bio kao svaki drugi radni dan. Kad je kasnije pošla u svoju sobu, pridružila joj se glavna sestra. Bile su dobre prijateljice.

– Ako želiš da nešto ukloniš iz sobe... da te ne podseća... da ti ne smeta.

– Da, to bi bilo dobro... odmah ćemo to uraditi... a ti vidi šta ćeš s tim.

Ušla je i jednim pokretom pokupila dve zajedničke fotografije sa stola (jedna kad su maturirali, druga sa venčanja), pet figurica poprsja čuvenih lekara iz prošlosti koje joj je Vasil donosio s putovanja, na svakoj napisao datum i ime grada u kome je bio, dve lepe izrezbarene kutije od slonovače u kojima je držala sitnice na stolu i uramljenu reprodukciju Klimtove slike *Poljubac*, koju joj je doneo kad je dobila direktorsku sobu.

Ne, sliku ću da ostavim. To je Klimt, nije Vasil. Znam svaki detalj na toj slici. Imam još nekoliko njegovih reprodukcija, donela sam ih pre tri godine, kad sam bila na kongresu u Beču. Treba da ih uzmem od kuće, pomislila je i zastala. Kuća je sada kod roditelja, a reprodukcije u Vasilovom stanu. *Uzeću ih nekako*, rešila je.

Vraćala se polako pešice kući. Kroz bolnički krug, Karađorđev park, poprečnim neimarskim ulicama u mali Neimarski park. Tu je zastala i pogledala veliku zapuštenu zgradu u kojoj su na spratu živeli posle rata Dane i Olivera. Tamo se rodila najpre Kalina, a posle ona, Nevena, i odatle su se preselili u trosoban stan u blizini koji je Dane dobio od vojske.

– Posle tvog rođenja, Nevena, sve nam je pošlo na dobro. – Ne jednom su joj to rekli i otac i majka. – Sve je bilo lepo, radosno, uspešno. Bili smo srećna porodica. Nismo znali da nije normalno što nam se sve tako posrećilo. Sve dok Kalina nije sela u kola i otišla na aerodrom da sačeka muža.

Sedela je na klupi u parku, u hladovini ispod razlistalog kestena, i gledala u lepu oronulu terasu na prvom spratu. Sve je bilo jadno, malter delom potklobučen, delom otpao sa fasade, prozori prašnjava, činilo se prekriveni paučinom. Tu je provela prve tri godine svog života. Kasnije je ponekad slušala razgovor o tome kako su tu ranije stanovali i da je otac zasadio žbun kaline koji je rastao i brzo osvojio ceo zadnji zid dvorišta.

Posle tvog rođenja, Nevena, sve nam je pošlo na dobro, setila se ponovo. A šta je bilo pre mog rođenja?

Znala je da su se upoznali u ratu, da je otac došao iz Like, da je majka imala dve sestre, jedna je otišla u partizane, druga u četnike, i da su obe nestale, poginule valjda, nije se mnogo govorilo o tome. Išli su na Plitvička jezera, po desetak dana nekoliko leta, nikad u Kruševac.

Da li je Kalinina smrt jedina tragedija u njihovom životu? Pa ako je jedina, zar nije i ona preteška? A moje trudnoće? Ja bez potomstva? Vasilov odlazak je sada tako nevažan!

Stresla se na tu pomisao. Samo nekoliko dana posle raspada braka osetila je da je Vasil – nevažan! Vasil koji je ispunjavao ceo njen dotadašnji život.

Moraću da razmislim o tome. Možda da stavim na papir. Treba da se raspitam i o njihovoj prošlosti (pomislila je na roditelje), o onoj od pre rata, mada retko i nerado govore o tome. I o onom stanu gore na spratu.